

ПРЕС КЛИПИНГ

6. април 2012.

НАСЛОВИ

- Дневно се угаси 10 радњи;(стр.2)
- Фирмарине падају после избора;(стр.3)
- Платама и доприносима могуће је приметити траг;(стр.5)
- Влада предлаже отпис камата за порезе и доприносе;(стр.6)
- Новог газду чека потерница?;(стр.7)
- Дајте аутобус, или крећемо пешке;(стр.8)
- Партнери без партнерства;(стр.9)
- Беспарица јача од пресуда;(стр.12)
- Синдикати реалнији у очекивањима него странке у обећањима;(стр.14)
- Таоци тајкуна, судова и државе;(стр.16)
- Радници против, а синдикати све више за политичку активност;(стр.19)
- Нови Сад: Фингирање социјалног дијалога;(стр.20)
- Ужице: Послодавци незаинтересовани;(стр.21)
- Ниш: „Прорадили“ после седам година;(стр.22)
- На наредном протесту биће још већи одзив;(стр.24)
- „Жути синдикати“ у недрима;(стр.26)
- У канцама бирократије и апатије;(стр.27)
- Герилски штрајк као излаз;(стр.28)
- Конкуренти или савезници;(стр.30)
- Неопходни синдикални „универзитети“;(стр.31)
- Председник синдиката на изборној листи;(стр.33)

Дневно се угаси 10 радњи

С. Б.

За последње три године број запослених код предузетника смањен за око 168.000. Проблеме малим привредницима праве општине увођењем бројних намета

ПРЕДУЗЕТНИКА, занатлија и њихових запослених у Србији је из године у годину све мање. До кризе овај сектор је "хранио" 571.019 људи, а данас, три године касније, запошљава их 168.000 мање. Само последња година међу предузетницима је поделила близу 40.00 отказа, а број радњи смањила за 3.661. Сваки дан је у просеку качио десет "катанаца".

Гледано кроз проценте, од посла је током 2011. одустало највише предузетника у Нишу. Број њихових запослених је за годину дана смањен за петину и сада их је 20.875. У Суботици је 17 одсто мање радника, а у Сремској Митровици 16 одсто. У Београду је без посла остало око 12.000 предузетника и њихових радника.

У Заједници предузетника Привредне коморе Србије као велике проблеме истичу нагомилана дуговања, више од две милијарде динара, на име незимирених пореза и доприноса.

У ПЛУСУ ПОДАЦИ Привредне коморе Србије показују да је током 2011. запосленост у предузетничком сектору у Србији порасла само у два града. У Лесковцу је у овој области 7,6 одсто, односно око 1.300 радника, више. У Крушевцу је забележен раст од 9,7 одсто, односно око 800 радника.

Али и парафисклане намете, које локалне самоуправе саме прописују. Стручњаци напомињу да одговор треба тражити и у непредвидивости оптерећења које предузетник треба да плати.

- Када се упореди износ пореза и давања предузећа у Немачкој са ситуацијом у Србији, стиче се утисак да су овде услови за предузетнике повољнији - каже економиста Дејан Тадић. - Поставља се питање где је онда проблем.

Данас се наплата комуналне таксе, уз коју иде и такса за рекламу и заузимање јавне површине, одређује у зависности од шифре делатности као и од локације у којој послује то предузеће. Као и све у Србији тако је и ово злоупотребљено од већине општина, јер им је остављено да саме креирају ове намете.

DELATNOSTI U KOJIMA JE MANJE PREDUZETNIKA

	2010. godina	2011. godina	razlika
Prerađivači	37.416	36.459	- 957
Građevinarstvo	20.496	20.112	- 384
Trgovina i popravka motornih vozila	64.674	61.683	- 2.991
Saobraćaj	26.814	26.461	- 353
Uslužne delatnosti	17.965	17.476	- 489

Прецизни процентуални износ ових намета од свега зависи. Можда управо овде лежи један од проблема, јер предузетник не зна колики ће за њега бити намет и да ли ће бити промењен у зависности од карактера општинске власти.

Тадић напомиње и разлике у обрачуну пореза на лични доходак. Колико ће платити запослени у Немачкој зависи којој од шест пореских класа припада. Да ли је у браку, да ли партнер ради, да ли има деце и колико људи издржава. У Србији порез на доходак грађана износи 12 одсто.

ПОЛИТИКА ONLINE

<http://www.politika.rs/rubrike/Ekonomija/Firmarine-padaju-posle-izbora.sr.html>

Фирмарине падају после избора

После избора неки порези мораће да се повећају, без обзира на то што током предизборне кампање могу да се чују обећања о смањењу намета за привреду и грађане. Како „Политика” сазнаје, разматра се могућност повећања пореза на имовину, али и паралелно смањење неких локалних такси. Један од аутора пореске реформе, која је у припреми, незванично открива да ће повећање пореза односити само на привреду, а не на грађане.

– Уместо књиговодствене вредности имовине који се опорезује по стопи од 0,4 одсто предложимо да се опорезује тржишна вредност некретнине. На тај начин исправиће се неправичност у систему, јер је вредност имовине привредних субјеката потцењена – каже наш саговорник.

Да то не би оптеретило привреду предложиће укидање неких од локалних такси, такозваних парафискалних намета који су се посебно „намножили” током кризе. Иначе, та поресека реформа подразумева смањење оптерећења на рад и капитал, а повећање намета на потрошњу, односно пореза на додату вредност. Овим решењем ће само бити допуњен већ постојећи предлог.

Други проблем је то што од два милиона стамбених јединица, колико их постоји у Србији, чак трећина не плаћа порез на имовину. Проширењем обухвата такође би се обезбедили додатни приходи.

– Стално слушамо приче о томе колико има хектара необрађене земље у Србији. Када би се на ту имовину плаћао порез она би се ефикасније и користила. Не бисмо имали тај проблем, јер би власници или обрађивали или изнајмљивали парцеле да би на њима нешто зарадили – објашњава наш саговорник.

Да је приход од пореза на имовину лош показују и подаци из девет општина источне Србије према којима приливи по том основу износе само девет одсто, а само од таксе за истицање фирме 11 одсто. Због тога аутори ове реформе сматрају да је пореска клацкалица којом би се повећали намети по једном, а смањили по другом основу може да допринесе растерећењу привреде и ефикаснијој употреби имовине.

У документу који још није коначан, а у који је „Политика” имала увид, НАЛЕД и УСАИД су анализирали све парафискалне таксе, накнаде и дуга плаћања и избројали да постоји чак 250. Да је захватање од привреде поприлично показују и подаци да се само у буџет годишње слије око 70 милијарди динара по том основу, што представља око два одсто бруто домаћег производа, односно свега онога што српска привреда створи за годину дана. Уз то, добар део ових накнада одлази директно у буџете различитих агенција, па се у државној каси уопште ни не виде, што значи да је укупно оптерећење још веће. То, како сматрају порески стручњаци, од система заиста прави харач.

Зато је једна од идеја да ниједна нова накнада не може да се уведе, или да се њена стопа промени без одобрења Комисије у којој би већину представљали званичници Министарства финансија. Аутори истраживања сматрају да би можда могао да се укине највећи број накнада које се односе на уписе, потврде, дозволе, уверења, лиценце, а наплаћују их локалне самоуправе.

– Они се већ финансирају из пореза, тако да их таксе и накнаде као њихов сопствени извор прохода само мотивишу да процедуре буду што компликованије, а накнаде бројније и скупље. Изузетак су случајеви у којима се ангажују стручњаци са стране – каже се у прелиминарној анализи.

Креаторима пореске политике саветује се да приходи различитих агенција уђу у буџет и да се такве институције финансирају из буџета. Такође, додају да су неке накнаде легитимне и да их треба оставити на снази, као што је на пример накнада за загађење животне средине.

Александер Грунауер, директор пројекта у Немачкој организацији за међународну сарадњу ГИЗ, оцењује да највећи терет за предузетнике представљају порези на доходак и такса на истицање фирме. Порез на имовину је занемарив.

– Далеко највеће оптерећење је на име пореза и доприноса на зараде и износи у просеку 64 одсто нето зараде. Оно је и главни генератор сиве економије. Предузетници запошљавају у просеку 2,2 радника. Годишњи расход на порезе и доприносе износи око 250.000 динара по раднику. Мала предузећа запошљавају у просеку 5,7 радника. Годишњи расход на порезе и доприносе износи преко 750.000 динара – каже наш саговорник.

Такса за истицање фирме (фирмарина) износи у просеку око 30.000 динара годишње по пореском обвезнику, додаје. И она је генератор сиве економије и зато је треба укинути. На списку накнада „за одстрел” је и она на грађевинско земљиште. **М. Авакумовић**

Платама и доприносима могуће је приметити траг

Од 1. јула уплаћивање доприноса послодаваца на плате контролисаће пословне банке. Оне неће моћи да исплате зараду пре него провере уплату доприноса фондовима за пензионо и здравствено осигурање и део који иде тржишту рада те порез.

То је предвиђено изменама и допунама Закона о пореском поступку и пореској администрацији, а отакако су пре неколико месеци усвојене, изазивају прилично незадовољство код послодаваца, банкара и запослених. Против је и Међународни монетарни фонд, чија је делегација приликом последње посете Србији захтевала да се поступак контроле упрости а не још више закомпликује укључивањем банка у систем. Изгледа да су тога постали свесни и у Пореској управи Србије. На конференцији за медије коју су одржали почетком седмице најављено је да припремају јединствен систем контроле наплате доприноса од послодавца. Требало би да заживи од почетка наредне године, а послодавци би уплаћивали све поменуте дажбине на један рачуна а надлежни државни органи би их касније разврставали на одвојене рачуне.

Ипак, док ово савремено решење не заживи, чека нас пола године примене прилично компликованог система. У Удружењу рачуноводствених агенција Војводине су још пре усвајања измен закона опомињали на то да оно није добро, а председник Удружења Јован Беара каже:

– Свако предузеће и предузетник може имати више рачуна у више банака. По приливу новца може да исплати плате с рачуна у једној банци а доприносе с другог. Плате, баш као и сва три доприноса, могу се уплатити с више рачуна и из више банака. То није забрањено – наводи Беара. – Пошто је изменама Закона о пореском поступку и пореској администрацији забрањено да банка исплати плату а да претходно није утврдила да су плаћени доприноси, долазимо у апсурдну ситуацију. Када клијент, предузеће или предузетник, каже да је уплатио доприносе у целости или део преко друге банке а не оне преко које иде исплата плата, банка ће то морати да провери пре него што његови запослени добију новац. Остаје да то раде банкарски између себе или да шаљу клијента да из куће преко које је исплата доприноса ишла узме потврду о томе и да је донесе њима на увид. Банка такође може поверовати клијенту и исплатити зараде а да он није испунио обавезе везане за доприносе. Другим речима, банке на себе сада преузимају велики део послова контроле које је раније обављала Служба друштвеног књиговодства. Оне се сада буне, и то с разлогом, посебно што то треба да раде без накнаде. Осим тога, закон не обавезује послодавце да истог дана плате и доприносе и плате, а ово размимоилажење датума само ће унети још веће тешкоће у контролу.

У Удружењу сматрају да би Пореска управа и сада могла то све контролисати преко ЕРП обрасца и пореског идентификационог броја. То би било нешто више посла за пореску администрацију а мање за банке и њихове клијенте.

Тако ће у другој половини године послодавци и банкарски издавати више потврда, што ће им још мало закомпликовати администрирање. Најгоре могу проћи запослени: доприносе не плаћа 50.000 предузећа, показују подаци баш Пореске управе. Чак и послодавци који редовно испуњавају своје обавезе касне с уплатама доприноса, а када бирају шта ће прво исплатити, плату или дажбине, одлучују се за оно прво. У случају да се стриктно примени пропис да нема плате без доприноса, могло би се догодити да близу пола милиона радника остане без плате или би им она драстично каснила.

Ко преживи другу половину године, лакше ће се снаћи.

– Јединствен систем наплате доприноса на један рачун донеће послодавцима једноставњи поступак и знатне уштеде – каже помоћник директора Пореске управе Србије др Дејан Видојевић. – Банке ће и тада бити у систему контроле, али ће податке од нас добити директно. Рецимо, кад отворе рачун, појавиће се мала звезда или друг знак уз име клијента, што ће бити сигнал да обавезе нису измирене. Плата онда неће моћи да се подигне с текућег рачуна. Све друге исплате ће ићи без проблема

Д. Вујошевић

Ко шта добија

Није лоше подсетити и на то шта се и где издваја из бруто плата: 11 одсто је допринос Фонду ПИО, а 6,75 одсто за здравствено осигурање. Исто толико иде Националној служби за запошљавање, а 12 одсто је порез држави.

<http://www.blic.rs/Vesti/Ekonomija/315829/Vlada-predlaze-otpis-kamata-za-poreze-i-doprinosе>

Влада предлаже отпис камата за порезе и доприносе

Бета

Влада Србије усвојила је на данашњој седници Предлог закона о отпису камате на доспеле обавезе по основу одређених пореза и доприноса за обавезно социјално осигурање.

Према том предлогу, како је саопштила владина прес служба, камате ће бити отписане обвезницима који поднесу захтев до 30. јуна 2013. године.

Отпис камата предвидјен је за дугове по основу наплате пореза на доходак грађана, укључујући и порез на приходе од самосталне делатности, порез на добит предузећа, порез на пренос апсолутних права, порез на наслеђе и поклон, порез на промет, порез на регистровано оружје, порез на фонд зарада, порез на финансијске трансакције, доприносе за обавезно пензијско и

инвалидско осигурање и доприносе за обавезно осигурање за случај незапослености.

Влада је предложила да камате буду отписане уз услов да је обвезник до дана подношења захтева уплатио главни дуг за обавезе до 31. децембра 2011. године.

Правда

<http://www.pravda.rs/2012/04/05/novog-gazdu-ceka-poternica/>

Новог газду чека потерница?

НИШ – Срба Илић, власник америчке компаније „Јуниворлд“, није се ни после два месеца, откада је му је на међународној арбитражи враћен нишки „Србијатурист“, појавио у седишту те нишке фирме. Илић је, иначе, 70 одсто капитала те фирме купио у приватизацији 2003. године. Представници синдиката „Србијатуриста“ разговарали су са градоначелником Милошем Симоновићем, који им је обећао да ће од надлежних министарстава затражити потпуну информацију о даљој судбини овог предузећа.

- Док су трајали спорови о коначној судбини приватизације нашег предузећа, ми смо се трудили да колико год можемо одржимо рад у највећим угоститељским објектима. Међутим, радници нису примили 13 минималних зарада, чија је висина ових дана са 13.300 скочила на 20.000 динара. У међувремену, оштра зима је током јануара и фебруара на инсталацијама хотела направила штету од најмање 6.000 евра. Због тога смо отказали пријем бројних екскурзија, од којих смо могли да зарадимо и до 50 милиона динара – каже председник синдиката АСНС Златко Нечевски.

У „Србијатуристу“ је у време приватизације било близу 500 радника, а сада их је 246. Нису им уплаћени доприноси за инвалидско-пензијско осигурање, а здравствене књижице су им оверене до краја јуна ове године. Радници не примају надокнаду за градски превоз, а новом власнику Срби Илићу поручили су да желе да учествују у оживљавању предузећа, али да немају никакву информацију о томе шта планира са хотелима „Амбасадор“, „Парк“ и „Ниш“ у самом центру града, хотелом „Наис“ на аутопуту према Београду и хотелима „Озрен“ и „Партизан“ у Нишкој бањи. За неке од тих објеката Илић је најављивао да ће после реконструкције бити де лукс категорије.

Радници су током пет и по година, колико је трајало спорење око власништва, а после раскидања приватизације, покушавали да послују у готово свим објектима, али су створени дугови од око 120 милиона динара.

На долазак Илића у Ниш чекају и полицијски и судски органи. Званично је потврђено да је МУП Србије, према наредби Вишег суда у Нишу, прошле године расписао потерницу за Илићем због сумње да је извршио кривично дело злоупотребе службеног положаја, у време док је био власник „Србијатуриста“. Сумње у злоупотребе везане су за продају дела имовине

„Србијатуриста“, односно мотела „Медијана“, па Виши суд у Нишу води истрагу да ли је Илић продао мотел без одлуке Скупштине акционара и испод цене.

Д. Арсовић

<http://www.pravda.rs/2012/04/05/dajte-autobus-ili-krecemo-peske/>

Дајте аутобус, или крећемо пешке

ЧАЧАК – Вођени искуством да се радничке муке најјаче чују пред зградом Владе Србије, и бивши радници чачанске фабрике чипса „Слап групе“, који протестују зато што фирма, иако враћена држави, ни из другог покушаја није продата, затражили су од представника локалне самоуправе да им обезбеде превоз до Београда, где ће наставити протест.

- Увидели смо да од локалних власти нема превелике користи у решавању наше ситуације, јер њих у Београду нико не узима за озбиљно. Уколико се нашим захтевима не одговори, ми ћемо већ следеће недеље кренути пут Београда пешице – каше Зоран Зечевић, бивши председник синдиката чипсаре.

Радници траже од државе да преузме фабрику и да она одмах почне с радом.

Подсетимо, популарна чипсара, продата је Славиши Пурићу 2005. године, као „ковница новца“, односно једно од најуспешнијих предузећа у региону. Стечај у „Слап групи“ уведен је крајем октобра 2010. године, а 137 радника је остало без посла. Већ 2010. контроверзни бизнисмен Пурић ухапшен је због финансијских малверзација, а стечај је уведен због блокаде рачуна од 840 милиона динара.

Ј. Јанковић

ДОДАТАК – ФОРУМ

Након седам година од оснивања Социјално-економског савета трипартитно деловање у Србији још је у повоју

Партнери без партнерства

Аутор: Љиљана Буквић

Када би се радници у Србији питали о учинку Социјално-економског савета(СЕС), ово тело тешко да би добило прелазну оцену. За седам година откад је СЕС основан, у Србији и званично постоји какав-такав дијалог између државе, синдиката и послодаваца. У почетку је ишло мучно. Када је 2008. формирана последња влада, очекивало се много од СЕС-а.

Задатак је био да се пронађу заједничка решења за сва питања која муче раднике, да се они заштите и да што је могуће више заједничким снагама сви социјални партнери оцењују, одобравају или не, законе које држава припрема, а који се тичу њих.

Чекајући да прођу избори и синдикати и послодавци добију новог трећег партнера, СЕС ће вероватно неколико месеци бити у стању мировања. Без државе не могу ништа да учине. У међувремену биће одржана још која седница, попут оне која је јуче била на дневном реду - социјални партнери су о финансијској перспективи земље разговарали са гувернером НБС Дејаном Шошкићем.

Када је реч о учинку овог тела у које су се полагале велике наде, за четири године СЕС је успео тек у неколико наврата да се договори око минималне цене рада, да потпише један Општи колективни уговор (који је на крају због кризе остао на стенд бају) и неколико гранских. Сви преговори о новим верзијама закона о раду и штрајку пропали су. Оно што је одмогло дијалогу партнерима у СЕС-у јесте економска криза, али да је, упркос томе, могло боље свесни су и они сами.

- Могло је много боље, каже министар рада и социјалне политике Расим Љајић за Форум. Један од малобројних из власти који је био редован на састанцима признаје да је могло боље, али и да је оно што су они урадили у последње време ипак напредак.

- У целини не могу да будем задовољан јер нисмо успели да наметнемо СЕС као важну институцију социјалног договора у Србији, да се свет капитала и рада нађу на једном месту, истиче Љајић.

Оно што јесте добро урађено, тврди министар рада, јесте потписивање Општег колективног уговора, у ком су, како истиче, нажалост, морали да суспендују делове који се односе на финансије и то због кризе.

- У два наврата потписали смо и споразуме са мерама за излазак из кризе и да претходно реализујемо неке друге. Потписано је више гранских колективних уговора. Боље је, али далеко од тога да је добро, понавља министар Љајић. Нису задовољне ни друге две стране. Мало мање собом, мало више државом.

- Суштински, СЕС није имао праву улогу, ону коју је требало да има бар када је у питању одређена законска регулатива. Неки закони су пролазили мимо нас, а није требало тако, истиче за Форум председник Самосталног синдиката Љубисав Орбовић. Гледано технички, сматра Орбовић, у односу на оно што је било раније, оцена рада СЕС-а могла би да буде позитивна, али синдикати не могу да буду задовољни.

И за председника Уније послодаваца Србије Небојшу Атанацковића највећи проблем у раду свих ових година јесте што се СЕС питао за мало тога.

- Мислим да генерално нисмо задовољни радом СЕС-а. Било је различитих периода током ове четири године, колико радимо у овом саставу, али основно незадовољство јесте у томе што се СЕС није питао, није учествовао у доношењу великог броја закона, истиче Атанацковић за Форум. Власт се у великој мери, напомиње он, оглушила о потребу да се о свему томе расправља на седницама.

Највише буке седнице СЕС-а у јавности дизале су када је на дневном реду била одлука о повећању минималне цене рада. Она је почетком јануара 2008. (пре избора) била 70 динара, у тренутку када је један евро вредео 80 динара. Те јесени минималац је скочио на 78 динара, а радници су и даље зарађивали више од евра по сату. Крајем године десила се криза, која се одмах пресликала на социјално-економску слику Србије и почела су натезања међу социјалним партнерима. У јануару 2009. минималац је подигнут на 87 динара и онда готово годину и по дана није могло да се нађе решење. Синдикати су тражили 100 динара по сату, послодавци нису желели да пристану на више од 92 динара, а пресекла је држава априла прошле године и одлучила да минималац буде 95 динара. За то време евро је „изцикљао“ на више од 105 динара, стандард је падао, а цена рада је тек недавно, без икакве најаве од стране државе подигнута најпре на 102, а потом и на 115 динара.

- Разговор о минималној цени рада је можда био и најважнији задатак СЕС-а, Унија послодаваца два или три пута за ове четири године није дала сагласност о минималцу и последње повећање је урађено како раније никад није. Није било става радне групе, Влада је само изашла са цифром од 115 динара, а и сами синдикати су, како кажу, били изненађени тим потезом - истиче Атанацковић. Такав потез Атанацковић не оцењује позитивно јер би подизање цене рада на 115 динара могло да представља „директан инфлаторни ударац“. Синдикати се у овом случају подизање цене рада нису бунили јер им је наравно ишла на руку, али Орбовић тврди да ни они не могу да буду задовољни како се о томе преговарало.

- Ова последња утврђена цена од 115 динара по сату јесте више од половине просечне плате, али номинално она није довољна. Општи раст минималне зараде јесте већи од раста просечне плате у Србији, али проблем је и то што већина послодаваца у Србији плаћа доприносе радницима само за тај минималац, напомиње председник Самосталног синдиката.

Иако тврде да су се трудили и били „бољи него пре“ социјални партнери очито нису задовољни оним што су у протекле четири године постигли на седницама Савета. За то су одговорни сви, слажу се, али понајвише држава.

- Морамо да мењамо нека решења у закону, а капацитети свих учесника социјалног дијалога морају да се јачају. Често нам се дешавало да на састанке не долазе неки министри, већ да шаљу своје помоћнике, каже Расим Љајић и истиче да је одговорност на држави, али и на другим социјалним партнерима.

За председника Самосталног синдиката суштинска одговорност јесте на држави.

- Влада није створила амбијент у ком би СЕС могао нормално да ради, али је одговоран и добар део привредника који су били алави, неодговорни, неорганизовани и јер су желели да и у време кризе увећавају профит, напомиње Орбовић.

Послодавци, с друге стране, највећу одговорност за слабе резултате приписују држави, а као једину „светлу тачку“ истичу министра рада Расима Љајића.

- Нисмо задовољни ни начином ни нивоом интересовања власти за проблеме. Значајан допринос дао је Расим Љајић, који је присуствовао готово свакој седници и да њега није било резултат би био нула, напомиње председник Уније послодаваца Небојша Атанацковић. Прелазну оцену, према његовим речима, заслужио је и министар просвете Обрадовић, док је већина осталих министара слала „заменике заменика“ или потпуно игнорисала седнице СЕС-а.

Активности последње четири године

септембар 2008- Конституисан нов састав на мандат од четири године, бирају се нови чланови Савета и минималац подиже на 78 динара по сату

фебруар 2009- Прва ванредна седница имала је само једну тачку дневног реда „мере Владе за ублажавање ефеката светске финансијске кризе“.

јул 2009- Савет није донео одлуку о износу минималне зараде за период јул-децембар 2009.

децембар 2009- СЕС задужен да прати рад на изменама и допунама закона о ПИО

фебруар 2010- Ванредна седница СЕС-а, на којој је премијер Мирко Цветковић говорио о кризи, о новим мерама, потребама за страним инвестицијама

април 2010- Други пут није постигнут консензус неопходан за доношење одлуке о минималној заради. Влада изашла са понудом повећања цене рада по радном часу са 87 на 90 динара, али предлог нису прихватили представници Уније послодаваца Србије. Унија је истакла да ће прихватити повећање само у случају да се неопорезовани део зараде повећа на износ од 10.950,000 динара.

октобар 2010- Тема била минималац, али се о њему није расправљало. Одложено за неку од наредних седница.

април 2011 - Усвојен Социјално-економски споразум за 2011. Минимална зарада подиже се на 95 динара.

јул 2011- На седници је анализиран и други месец примене Социјално-економског споразума за 2011. Предложено повећање неопорезивог дела зараде са 7.310 динара на 10.000 динара, почевши од октобра

септембар 2011- Пропао нацрт закона о штрајку.

март 2012- Два пута одлагана седница одржана у марту. Влада се обавезала да ће од ове године повећати неопорезиви део зараде на износ од 10.000 динара. Откад постоји СЕС се састао 47 пута.

Запослени у здравству након „статистичке повишице“ упозорили на супротне тенденције и лоше стање у својој грани

Беспарица јача од пресуда

Аутор: Катарина Живановић

Информација статистичког завода пренета у Данасу да су зараде у здравству у фебруару, у односу на јануар, повећане за 40 одсто, изазвала је „револт“ здравствених радника који су тврдили да „повећања нису осетили у последње четири године“. Овај „податак“ био је повод синдикалним организацијама у здравству да нам објасне како је дошло до „статистичке аномалије“, али и да укажу на низ нерешених проблема. Пре свега, наглашавају да се Посебан колективни уговор (ПКУ) у здравству, који је потписан још у јуну 2010. године углавном не поштује.

- Ако је у јануару била исплаћена само половина плате, јер су у децембру како то увек бива пред Нову годину, исплаћене три половине, јануарски просек мора бити низак, али се зато фебруарски просек враћа тамо где се налази већ подуго. То објашњава како је Завод извео закључак о повећању плата у здравству, што наравно није истина, већ је само реч о просеку исплата које су биле нетипичне, указује за Форум председник Синдиката лекара и фармацеута Србије др Драган Цветић.

Према његовим речима, кључни проблем са којим се носи овај, али и други синдикати, јесте побољшање материјалног положаја лекара и других медицинских радника. Наш саговорник наводи ниске коефицијенте и цену рада, неадекватно радно време и непоштовање колективног уговора.

- Уредба о коефицијентима у здравству која је донета 20. децембра 2008. до данас се није мењала, а плате су повећане тек лане и то за 8,7 одсто. Највећи број запослених у здравству зарађује испод републичког просека. Тако медицинска сестра са 20 година стажа, која ради најтеже послове, добија тек 30 - 35.000 динара. Несташица лекова и опреме, све тежи услови за рад, покушај кажњавања доктора за „штету нанету Фонду“ и као најављено смањивање основне плате у здравству за 10 одсто, које треба да почне од 1. јула, сурова је реалност са којом се суочавамо, закључује др Цветић и наглашава да предстоји оштра синдикална борба.

Са тиме је сагласан и Горан Дејановић, секретар Гранског синдиката здравства и социјалне заштите „Независност“, истичући да примена ПКУ обавезује све здравствене установе у Србији, чак и приватне послодавце и да је овај синдикат покренуо чак и судске поступке да би се заштитили њихови чланови.

- Запосленима је закидано на свему где се то могло, почев од неплаћања дежурстава и прековременог рада, преко трошкова за долазак и одлазак на посао, до умањења загарантоване плате у неким установама. У неколико установа наши синдикати су покренули и добили судске спорове, али се пресуде не могу наплатити, јер те установе послују са великим губитком, па су им рачуни у блокади, истиче Дејановић.

- Иначе, за усвајање Посебног колективног уговора преговарали смо скоро осам година, а сада га не поштују послодавци, али ни министарства здравља, финансија и рада и социјалне политике, која су га потписале. Чланом 150 овог колективног уговора послодавци - директори у здравственим установама „...дужни су да у року од 90 дана од дана ступања на снагу овог уговора, започну преговоре за закључивање Колективног уговора код послодавца...“, цитира Дејановић. Међутим, како он сведочи, до данас се на прсте једне руке могу побројати установе у којима је закључен КУ код послодавца, и то само у Војводини и у две установе у Србији, где су сагласност дале локалне самоуправе.

- Проблем око преговора су у старту правили директори и правне службе, јер су као чланице Коморе здравствених установа донели одлуку да не прихватају потписани ПКУ и не учествују у изради КУ у својим установама, наводи Дејановић, додајући да је овакво понашање директора „прећутно подржавано од стране Министарства здравља, које и поред сталних притужби ништа није предузимало“.

Озбиљна претња и још озбиљније мишљење

Након доласка новог министра и инсистирања ГСЗСЗ „Независност“, Министарство здравља се обратило директорима да хитно почну преговоре са репрезентативним синдикатима и да потпишу колективне уговоре (КУ), „иначе ће сносити финансијске последице“.

- Посебном колективном уговору важност истиче догодине у мају, па смо нашим организацијама препоручили да инсистирају на преписивању појединих одредби у Колективне уговоре. Намера нам је била да заштитимо права запослених и након истека важности ПКУ. Међутим, проблем је настао када је требало добити сагласност оснивача (Министарства, Покрајинског секретаријата и од локалних самоуправа). Тек пре две недеље је Министарство упутило мишљење „да се Колективни уговори код послодаваца који садрже одредбе ПКУ не могу прихватити, јер нема потребе да се унесе, кад су већ садржане у ПКУ“. Не слажемо се са овим образложењем, јер сматрамо да би КУ код послодаваца били неупотребљиви кроз годину дана, те да би запослени дошли у још неповољнији положај, закључује Дејановић.

Вишак и мањак лекара

- Апсурдна је ситуација да у исто време имамо вишак и мањак лекара. Вишак младих, управо дипломираних, али мањак искусних специјалиста. Ако се овако настави, Србија са просечном платом лекара од око 650 евра, тешко да ће бити пожељна дестинација чак и за докторе из неразвијених афричких и азијских земаља, сматра др Драган Цветић.

Најбројније радничке организације од нове владе Србије очекују да се барем очува оно што је постигнуто и да се омогући више рада и поштовања права запослених

Синдикати реалнији у очекивањима него странке у обећањима

Аутор: Мирјана Р. Миленковић

Очекивања српских синдиката од нове владе Србије далеко су реалнија од обећања које странке нуде бирачима у предизборној кампањи, јер су свесни да су преко ноћи немогући чаробни заокрети. Од новог кабинета будућег премијера синдикалци очекују минимум - очување радних места, сигурне плате и уплату доприноса, очување права запослених кроз постојеће или побољшане законе, бољи социјални дијалог и почетак структурних реформи.

ЧАНАК: Сигурност радних места

Бранислав Чанак, председник УГС „Независност“, чија је организација од почетка приче о неким варијантама учешћа синдиката у политици, односно на парламентарним изборима, против уплива у политичке воде, каже за Форум да не очекује велике заокрете у политици будуће владе Србије, али сматра да су поправке оног што је достигнуто могуће. Под тим подразумева заустављање раста незапослености, квалитетније запошљавање оних који су запослени и отварање нових радних места.

- Кад кажем квалитетније запошљавање мислим на враћање онога што смо у овој земљи имали пре више од две деценије. Вратимо сигурност радних места, сигурност исплате плата и уплате доприноса. То би требало да буде минимум о коме нико не преговара, јер се о томе преговарало још у 19. веку, каже Чанак.

На питање како је могуће да су пре двадесетак година постојали бољи услови рада него данас, председник УГС-а појашњава да је то због тога што су „самоуправни политичари, који су били чланови једне странке били знатно одговорнији него данашњи, а изгледа да су били и професионалнији као политичари.“

- Знали су када могу да склизну у безакоње, али и када треба повући ручну кочницу. Зато од краја 1945. до краја доба социјализма нисмо имали ниједан суноврат, иако смо имали кризе. Народ је увек осећао да је то привремено, док им се данас чини да је економски и сваки други суноврат трајно стање, објашњава Чанак. Коментаришући страначка обећања о отварању нових радних места, он наводи да нова влада мора да заустави оно што је узроковало овакво стање, а то је лоша приватизација, која је у заслужна за лоше односе у привреди.

- Ти односи нису ни социјалистички, ни капиталистички, већ су једино у сврху задовољавања уског круга политичара и тајкуна, а остало „ко шта дохвати“. Осим тога, постали смо неинтересантни за страна улагања, јер смо неуређена држава у којој не постоји сигурност да ће неки закон бити промењен или примењен. За оне који желе да уложе капитал то је много

важно. Кога још могу да привуку тврдње да имамо јефтину радну снагу? Због тога странци овде дођу, покупе први кајмак и оду. Имамо званичан суверенитет и независност, али смо по привреди колонија, саркастичан је Чанак.

ОРБОВИЋ: Сачувати Закон о раду

Председник Самосталног синдиката Србије Љубисав Орбовић не жели да лицитира очекивањима синдиката. Сматра да од чланица нове владе много зависи шта чланови синдиката и запослени могу да очекују у наредном четворогодишњем периоду .

- Нама су веома важна питања из Закона о раду, права запослених, питање политике која ће се водити око запошљавања, улагања у индустрију и привреду Србије, али свако изношење детаља на ове постављене теме је излишно, док не сазнамо име премијера, министра финансија или министра економије, наводи Орбовић.

- Ми смо некада штрајковали против актуелног Закона о раду, а сада смо дошли у ситуацију да се боримо да се он не мења. Огромни су притисци који долазе од великог капитала, страних влада, ММФ-а да се тај закон промени и да се умање невелика радничка права, наводи Орбовић и додаје да од нове владе очекује да створи бољи амбијент и за стране инвестиције. Истиче и да је Самостални синдикат против праксе да се страним инвеститорима плаћа и по 10.000 евра за отварање једног радног места.

- Наше паре не би смеле да се преливају у руке приватника и тајкуна, поготово што они који се тамо запосле примају највише 60 одсто од просечне плате, објашњава саговорник Данаса.

ЦВЕТАНОВИЋ: Боља заштита права запослених

И за Конфедерацију слободних синдиката, како за Форум објашњава Ивица Цветановић, председник овог синдиката, на првом месту је економски и социјални развој Србије, унапређење српске привреде, повећање њене конкурентности и унапређење јавног сектора, уз очување постојећих радних места и стварање услова и могућности за нова запослења.

- За нас је важно да синдикати активно учествују у доношењу закона и других прописа који утичу на социјално-економски и професионални положај запослених, као и прописа који утичу на промену власничких структура и учешћа запослених у капиталу великих државних система. Неопходно је и обезбеђење боље заштите права запослених кроз законску и другу регулативу и реформа регулативе у области права запослених и обавеза послодаваца.

Цветановић тврди да је важно и законско регулисање у области синдикалног деловања и начина финансирања синдиката, а све у складу са међународним и европским стандардима и прописима из ове области, посебно у складу са правима, загарантованим ратификованом Европском социјалном повељом и Конвенцијама МОП-а. Он каже да од нових власти Конфедерација слободних синдиката очекује и поштовање и примену колективних уговора, али и унапређење пословања великих државних система и стварање услова за несметано функционисање на тржишту.

Конфедерација ће новим владајућим структурама предочити и свој став да сматра да је очување постојеће власничке структуре у великим државним системима, попут Електропривреде Србије и Телеком Србија и задржавање постојећег удела неопходно у наредних пет година.

САВИЋ: Стварни дијалог и нова решења

Председница Асоцијације слободних и независних синдиката Ранка Савић, која се и нашла на изборној листи Преокрета, има листу захтева којим ће нова републичка влада морати да се позабави у наредном периоду. Према њеним речима одмах по формирању Владе мора бити одржан састанак са синдикатима, владом, економским експертима, али и послодавачким удружењима, јер је широк социјални дијалог у овако тешкој економској ситуацији неопходан.

- На том састанку треба прецизирати које од предузећа има перспективу и шта се може спасити уз приоритетна улагања. Потребно је покренути иницијативу за израду детаљног плана за ревитализацију индустрије у Србији. У том смислу потребно је донети секторске планове развоја и кроз друштвени консензус утврдити и одредити шта су економски приоритети Србије. Секторски планови морају да се базирају на могућностима, реалним потенцијалима, потребним средствима и мерљивим ефектима, са извозом као циљном функцијом и апсолутним приоритетом. Њих треба да прате усаглашени комплементарни међусекторски планови засновани на истим принципима и критеријумима, наводи председница АСНС-а и додаје да приоритети морају бити и укидање непотребних агенција и завода, али и смањење запослених у државној администрацији.

АСНС сматра да Закон о раду ипак мора бити промењен, са циљем да буде ефикасан и јасан и да се у њему мора водити рачуна о запосленима и послодавцима.

- Он мора бити резултат компромиса и реалности и свакако не сме бити само на штету запослених. Мора садржати јасне и недвосмислене казне за све оне који га не поштују, а у њему морају бити примењене и одредбе о нерепрезентативним синдикатима. Ваљало би смањити и цензус за репрезентативност, јер је он превисок и њега не испуњавају ни садашњи „репрезентативни“ синдикати и послодавци. Морају бити промењене и одредбе које се односе на Одбор за утврђивање репрезентативности. Потпуно је непримерено да синдикат синдикату доказује репрезентативност, као што је и доношење одлука консензусом, од стране Одбора, противно Закону, истиче Савићева и додаје да јавна предузећа морају престати да буду партијски полигон и место за поткусуривање потреба политичке елите.

Све чешћи протести радника који ни са извршним пресудама не могу да наплате своје зараде

Таоци тајкуна, судова и државе

Аутор: Мирјана Н. Стевановић

Иако је директор Агенције за приватизацију Владимир Цветковић недавно изјавио да радници против предузећа у којима раде, или су радили, воде око 50.000 судских спорова, истина је да нико у Србији нема ни приближну представу о томе колико и које све фирме дугују за неисплаћене зараде и доприносе према запосленима.

У најтежем положају су радници приватних и приватизованих предузећа, од којих руке перу и држава и газде, а последњи у низу протеста који су организовали бивши радници Магнохрома,

само је добра илустрација апсурда. Наиме, у јавности је протест био повод за питање да је у реду да се новац по извршним судским пресудама скида са рачуна фирме ако ће то, наводно, узгрозити опстанак стотинак запослених који су остали у Магнохрому.

У расправама о томе да ли су у праву бивши радници који траже своје зараде након што су изгубили посао, или садашњи запослени који се боре за опстанак, нико и не помиње да је реч о некадашњем гиганту који је држава продала, подсетимо, једном од милионера с Форбсове листе, Лакшмију Миталу, уз обавезу да измири потраживања запослених и инвестира у модернизацију производње. У склапању тог аранжмана радници нису учествовали. Митал је затворио и профитабилне погоне и рудник, део опреме распродао, дугове није измирио нити је започео улагања. Уговор је раскинут, а до сада никоме није јасно због чега заостале дугове не плати држава која је и била организатор продаје а и узела је део новца у тој трансакцији.

Магнохром није једини пример бахатости којом се и предузећа (када имају залеђину) и држава односе према судским одлукама, бирајући да ли ће да их спроведу или не, процењујући да ли јесу или нису оправдане. Чак је и садашњи министар економије Небојша Ћирић, пре две године, када је био на месту државног секретара у истом министарству, са колегом на истој функцији у Министарству правде, Слободаном Хоменом, договарао да се судовима пошаље препорука да обуставе радне спорове како се у време надлазеће кризе не би погоршала ликвидност предузећа.

Такво мешање у судство готово да је незабележено у савременом свету, али, ако ћемо право, и наша „пословна“ пракса у доброј мери је преседан. Наиме, чак ни у друштвима која сматрамо мање развијеним од нас, незамисливо је да послодавац раднику не исплати зараду, или држави порезе и доприносе. Незамисливо је да запослени морају да се обрате суду, да процеси трају годинама, а да у решавању проблема не помаже чак ни када се после низа адвокатских бравура срачунатих на одуговлачење добије извршна пресуда.

Тачан број радника који су се нашли у таквој ситуацији нико не зна, а не постоји чак ни процена колико привреда дугује, па је протекле недеље чак и влада усвојила уредбу којом даје рок од четири месеца радницима друштвених предузећа да Агенцији за приватизацију пријаве радне спорове и извршне судске пресуде. Уредба, међутим, још није ступила на снагу, јер недостају пратећа акта или, прецизније, администрација још није урадила образац пријаве. Уколико се тај велики посао и оконча, па се и радници „приме“ и почну да пријављују своја потраживања, а онда неко направи и евиденцију о дуговању, биће то само једна страна приче.

Јер, на непостојећој листи дужника налазе се, чиновнички речено, сви облици правних лица, односно државна и јавна предузећа, друштвена, приватизована и приватна, предузетници, агенције, установе... Прави бисер у том набрајању је податак да су чак и неки бивши радници Радне заједнице Самосталног синдиката Србије покренули спорове јер им послодавац није исплатио све што је требало према потписаном колективном уговору, а после вишегодишњег замајавања по судовима, сада су тек почеле да пристижу прве правоснажне пресуде у корист запослених.

Не постоји валидно објашњење због чега је држава дозволила толику недисциплину послодавцима, као ни да је, судећи према подацима са пре неки дан објављеног списка од по 500 највећих пореских дужника, тек нешто оштрија према наплати сопствених прихода. Било како било, терет те неорганизованости и немара државне администрације, пао је на леђа радника.

Број спорова, тврде у синдикатима, последњих година расте геометријском прогресијом, али је мало оних који долазе до извршне пресуде, а још мање њих и са тим папиром успева да наплати дуг. Већина погођених више и није у фирмама од којих потражује дуг, они су расути и ретки су примери да успевају да се организују у неки протест. Ипак, само у последње две године, на различите начине окупљали су се и покушавали да скрену пажњу јавности радници из више предузећа широм Србије.

Хитност и недисциплина

У борбу против несавесних послодаваца држава је гурнула инспекције, али оне су не само малобројне, него је пут њихових пријава преко прекршајних судова тако успорен и неизванредан, да готово стимулише финансијску недисциплину. Пријаве често застаревају, а и ако дође до пресуде, казне за послодавце су минималне иако је реч о великом друштвеном проблему. Није лакше ни када радници поведу редовне спорове, јер иако су по правилу хитни и требало би да се заврше за шест месеци, у пракси они трају по више година.

Најпознатији по (не)извршној невољи

Око 130 радника из аранђеловачког Шамота, који су напустили фирму уз отпремнину и обећање да ће им бити исплаћене зараде које су касиле од три до пет година, морали су да организује масовне протесте јер новац нису могли да добију ни са извршним судским пресудама. Протестовали су и запослени у јагодинској кланици Агрожив, тврдећи да добијају зараде само повремено, затим је око 500 бивших радника текстилне фабрике Инкол (коју је, у међувремену, купио немачки Фалке), тражило неисплаћене зараде од 1996. године, а бивши радници прокупачког Фијаза, када су пре годину и по отпочели протест, имали су извршне пресуде старе више од пет година.

Листа оних који су на улици покушавали да наплате своја потраживања прилично је дуга, али је можда било најпотресније када су се ту нашли инвалиди из фирми за професионалну рехабилитацију. Иако је реч о предузећима о којима, наводно, брине држава, чак уплаћује и дотације за проценат запослених који имају умањене радне способности, изгледа да тај новац није стигао до њих. Тако су са транспарентима излазили радници београдског, бјелополског, новопазарског, крагујевачког или аранђеловачког предузећа, али им то није много помогло да наплате своје зараде.

Јалова управа

Није јасно како у ери опште модернизације управе, силних набавки савремених софтвера и разних операционих система, за шта су добијене и донаторске и буџетске паре, ниједне од надлежних институција, од Пореске управе, до ПИО и Фонда здравства, нису у стању да раде свој посао и да прате уплате доприноса и зарада него су сада тај „врући кромпир“ пребацили на пословне банке, које ама баш никакве везе не би смеле да имају са контролном функцијом државе.

Радници против, а синдикати све више за политичку активност

Аутор: Бојан Цвејић

Ставови радника према политичком деловању синдиката нису се битно мењали последњих десет година, односно већина још верује да синдикати не би требало активно да се мешају у политику, као и да морају да буду опозиција свакој власти, показују резултати истраживања Синдикалног барометра о односу синдиката и политичких партија.

Како је истакнуто на округлом столу Центра за развој синдикализма на ФПН, главна промена забележена последњих година показује пораст интересовања чланова синдиката за политичка дејства, јер се 54 одсто испитаника 2010. изјаснило да се не слаже са ставом да „синдикат не треба да буде под окриљем неке политичке партије“.

- У нашој јавности има више истраживања рејтинга политичких странака у последњих месец дана него студија о домаћим синдикатима у последњих десет година. То говори о великој кризи синдиката, до које су они и сами допринели својим поделама и неделовањем, истакао је социолог Срећко Михаиловић.

- Синдикати се могу сматрати и као представници партија. Утицај глобализације их је поделио на више фракција, међутим синдикати такође могу деловати као друштвени покрет, нагласио је Бојан Лађевац из Фридрих Еберт фондације. Професор ФПН-а Зоран Стојиљковић истакао је да је улога синдиката „ограничење партократске владавине у Србији, као и борба против системске и ендемске корупције“. Синдикати би, према његовим речима, требало да буду индикатори партијских промена, рационализације јавних сектора и вођења пореске политике.

Према речима професора Универзитета Мегатренд Дарка Маринковића, синдикати су увек кроз историју имали право и потребу да учествују у политичком животу, али да данас цену кризе плаћају радници, јер им није потребна транзиција ако су у њој гладни и сиромашни. Он сматра да ће „озбиљнији улазак синдиката у политику сигурно донети промене, јер ови које имамо данас нису релевантни“.

Синдикати су важни актери политике, рекао је професор ФПН Славиша Орловић, али су још значајнији као учесници цивилног друштва, јер артикулишу интересе запослених и добри су социјални амортизери. Како је објаснио, „улазак у изборну арену ексклузивно је везан за политичке партије, а да би синдикати ту били присутни, морају некој дати подршку“.

Војислав Михаиловић из Центра за развој синдикализма представио је на округлом столу „Јавномњењски увид у однос синдиката и политике“, чији су резултати показали да већина испитаника сматра да синдикати не треба да се мешају у политику, док мањи број указује да би они требало да сарађују са политичким странкама.

Нови Сад: Фингирање социјалног дијалога

Аутор: Александар Иванишевић

Социјално-економски савет Војводине, иако основан знатно пре доношења Закона о СЕС-у, до данас није дао значајније резултате. Трипартитни социјални дијалог за девет година постојања покрајинског СЕС-а није ни изашао из строго формалних састанака и закључака, у чему су сложни и они који у његовом раду учествују. Председник Уније послодаваца Војводине Станко Крстин каже да СЕС Војводине има мања овлашћења од републичког, па самим тим и мање посла.

Прошле године састали смо се два пута. То што сада радимо нема ефекта ни резултата, то је тачно. Али ми морамо да учимо о социјалном дијалогу. Различита су искуства у развијеном свету, а овде имамо доста проблема која су тамо незамислива. Имамо и то да се власт понаша самовољно, као власник, каже Крстин.

Председник УПВ објашњава и како у пракси изгледа рад покрајинског СЕС-а.

- На тим састанцима се споримо, а онда нађемо заједничку меру шта да напишемо. На пример, на састанку одржаном у децембру донели смо заједничке закључке, али то није ишло лако. Послодавци и синдикати су се усагласили да је тежак положај привреде, а самим тим и радника. То је наш део реченице у закључцима. Онда су представници власти инсистирали да се дода и да тај положај „није безизлазан“. И тако ми закључујемо. Новина је једино што сада и Влада Војводине кука на лошу приватизацију, на шта ми указујемо годинама. Ми хоћемо да се створе услови за пословање, да се раскрчи шума прописа и створи добар амбијент за улагања. Синдикати траже стабилне плате и њихово повећање у складу са инфлацијом и, евентуално, с растом националног дохотка. А власт хоће да остане на власти, поручује Крстин.

Славко Влаисављевић из УГС Независност, који има представнике у СЕС-у, слаже се са оценом да то тело не функционише, али додаје да су ударени темељи социјалном дијалогу.

- Немамо већих неслагања, али немамо ни већих резултата којима бисмо се могли поносити. Разлог томе је чињеница да Влада Војводине нема довољно ингеренција, па се на прсте може избројати где социјални дијалог функционише, каже Влаисављевић. Поред покрајинске администрације и УПВ-а, представнике у овом телу имају и Савез самосталних синдиката Војводине, Уједињени грански синдикати и Асоцијација слободних и независних синдиката. Међутим, и други синдикати су тражили да учествују у социјалном дијалогу, али им није призната репрезентативност.

- Покрајински СЕС се понекад састаје, али је незаконит, тачније, супротан Закону о СЕ саветима. Требало би да се поштује закон или да се распусти због нерада. Најпре, ниједан синдикат није доказивао репрезентативност, него су представници Самосталног синдиката и Независности само сели у тај савет. Истовремено, ни послодавци нису доказивали репрезентативност, нити су познати критеријуми за то. Не зна се ко може да буде члан синдиката, а нама се спречава и учешће без права гласа. У недостатку регулативе, све се оставља на добру вољу тумачима. То је фингирање социјалног дијалога, које одговара власти, тајкунима и мултинационалним компанијама. Домаћим послодавцима то не одговара, али ћуте

пошто немају снаге да се боре, каже Милан Старовић из синдиката Солидарност, који није члан СЕС Војводине.

Градски СЕС мимо јавности

Милан Старовић каже да је ситуација у СЕС-у Војводине пресликана са републичког нивоа, а да је у СЕС-у Новог Сада још горе. „Они се и не састају. Појаве се само када треба да узму неку апанажу. Нису се састали ни поводом штрајка запослених у Градској управи, неће се састати ни да барем заузму став о приватизацији Водовода“, каже Старовић. И Славко Влаисављевић сматра да СЕС Новог Сада до сада није имао ниједан резултат, те да практично не постоји. „Да имамо СЕС, не би било толико штрајкова. Имају и накнаде, а ништа не раде. Штрајк запослених у Градској управи се могао решити на СЕС-у, али ту би Град наступио и као власт и послодавац, каже Влаисављевић.

С друге стране, Драго Ђокић, председник Градског одбора већа самосталног синдиката града и члан СЕС-а Новог Сада, каже да су они урадили доста током штрајка запослених у Градској управи, али да о томе јавност није обавештавана. „Не пада ми на памет да водим расправе преко медија. Има ствари које се раде у социјалном дијалогу, а не морају да се објављују у медијима. Тај штрајк је био предмет расправе савета, донели смо и закључке. Мислим да смо се приближили решењу“, каже Ђокић.

Ужице: Послодавци незаинтересовани

Аутор: Ненад Ковачевић

То што у Ужицу за четири године није конституисан Социјално-економски савет не значи да тај град нема проблема у тој области, већ да нема довољно интересовања да се реше неки од горућих проблема у овој области.

Формално савет не постоји, као у већини градова у Србији, али представници синдиката, локалне самоуправе и Општег удружења предузетника тврде да сарађују и решавају многе проблеме. Треба подсетити да је Ужице било међу три града у Србији, који су 2002. први основали те савете, али касније су настали проблеми у савету на републичком нивоу око утврђивања репрезентативности послодаваца, па се тај проблем пресликао и на локални ниво.

- Тај проблем постоји и у другим локалним самоуправама. У неколико наврата покушали смо да формирамо Социјално-економски савет, разговарали смо, одржали петнаестак састанака, али нисмо успели. Проблем је у послодавцима и њиховим удружењима које никако да утврде репрезентативност, каже за Данас Бранкица Јеремић, помоћница градоначелника за социјална питања. С друге стране, како додаје, локална самоуправа добро сарађује са синдикатима, реализује заједничке пројекте, и са њима покушава да реши нагомилане проблеме радника у, првенствено, лоше приватизованим предузећима.

Петрашин Друловић, председник Већа Самосталног синдиката за више општина Златиборског округа, такође потврђује да су послодавци одговорни што Ужице већ четири године нема тај савет, иако за његовим радом и те како постоји потреба. Примера ради, како наводи, Ужице је рекордер по броју поништених приватизација, јер је од 36 купљених фирми у 11 раскинут купопродајни уговор, а у великом броју осталих предузећа покренут је стечај.

- Од 2008. тај савет није конституисан, мада је било састанака са представницима локалне самоуправе на којима су се тражила решења за повезивање радног стажа радницима „Ракете“, којима нису уплаћивани доприноси. Тражили смо решења за запослене који, из истих разлога, нису могли да овере здравствене књижице, али и за друге проблеме радника у предузећима која су лоше приватизована, наводи Друловић, а потом додаје да једино Ариље, од десет локалних самоуправа у Златиборском округу, има социјално-економски савет и да тај савет може да послужи као добар пример сарадње локалне власти, синдиката и послодаваца.

- Сви избегавају проблеме. Послодавци не желе да се њима баве, а поједини локални политичари, под плаштом оправдања да то није у њиховој надлежности, једноставно за то нису заинтересовани. Социјално-економски дијалог је цивилизацијска и европска творевина, али у нашим условима формирање таквих савета не доживљава се као потреба, већ као некаква форма на коју нас неко приморава, а то се дешава и са већином закона које држава усваја, али их не поштује, каже наш саговорник. Он подсећа да недостатак тог савета у Ужицу, већ четири године делом надомешта билтен „Медијатор“, који тај синдикат објављује у локалним недељнику Вести, чији је циљ унапређење социјалног дијалога, а његово штампање финансира СЛА (Свисс Лабоур Ассистанце). Поред тога, тај синдикат организује и трибине на које, осим свог чланства, позива представнике локалних самоуправа и послодавце.

- Ми смо, као што је то овде недавно рекао професор Мирко Васиљевић, отишли из једне крајности у другу и нисмо срушили само социјализам, већ смо успели да срушимо и капитализам и да се вратимо у феудализам. Некада смо имали систем самоуправног одлучивања, али отишли смо у другу крајност и сада послодавци не желе да чују за проблеме радника. Уместо да се унапређује социјални дијалог, настало је једноумље капитала, а радник је постао машина, коју послодавци да могу не би ни плаћали, закључује Друловић.

Локални моћници

„У појединим општинама Златиборског округа, представници синдиката имају великих проблема, па чак и да закажу разговор код председника општине како би указали на тешкоће радника, јер у неким предузећима не постоји социјални дијалог. Локални политичари су постали локални моћници, понашају се као паше и сматрају да радници треба да раде и ћуте“, каже Петрашин Друловић.

Ниш: „Прорадили“ после седам година

Аутор: Зорица Миладиновић

- Ма стварно? Нису радили од 2000, када су се гасиле ЕИ и Машинска индустрија, нису радили ни касније, када је на хиљаде радника остајало без посла, а сада су напрасно почели да „брину“ о приватизацијама и судбини радника. И ми би требало да поверујемо да то нема везе са изборима, коментар је једног од радника ЕИ Ниш, члана фабричког АСНС, поводом информације о недавном „активирању“ нишког Социјално-економског савета, који је формиран још 2005. године.

Представници нишког СЕС-а ове седмице имаће састанак у Министарству рада, на позив републичког Савета, који би требало да представља његову „верификацију“ и преокрет у функционисању. Савет је од почетка ове године формирао седам одбора, који ће се бавити

најважнијим проблемима који тиште осиромашену градску привреду, тако да ће се пратити приватизације, економски и социјални положај радника, политика цена и животни стандард, мала и средња предузећа или заштита животне средине. У Савету су представници Самосталног синдиката и УГС Независност, Уније послодаваца, Занатске коморе и локалне власти. Мандат Савета трајаће четири године.

- Добро је да је Савет од јануара ове године почео са радом јер имамо лавину питања на које би требало понудити одговоре. Ниш је веома сиромашан град са великим бројем незапослених људи и грађана који тешко живе. На састанцима Савета сам истицао велики проблем радника средње генерације који су у изузетно тешком положају јер их стари послодавци отпуштају, а нови неће да их запосле. Функционисаћемо независно од тога шта ће бити 6. маја и независно од предизборне кампање која је у току. Јавно ћемо прозивати сваког политичара за кога проценимо да заслужује прозивку, тврди Братислав Ценић, регионални повереник УГС Независност у Нишу и члан Савета.

Ценић је, иначе, средином прошле године упутио допис градоначелнику Ниша Милошу Симоновићу и председнику Скупштине града Милету Илићу у којем тражи да се рад Савета хитно одблокира и најавио протесте уколико се то не буде догодило. У допису су наведене тешке последице које трпе радници због лоших приватизација, али и због незакључивања обавезних колективних уговора у већини градских јавних предузећа и установа или због великих дуговања града према ЈКП. Неколико месеци након дописа из Градске куће стигао је позив за састанак, на којем је договорено да се „одмах приступи оживљавању социјалног дијалога у граду“ и активирању Савета.

- Већ смо одржали више састанака и донели неке важне одлуке. Савет ће, тако, пратити сваку наредну приватизацију. Разматраће и градски буџет за 2013, као и повећања цена комуналних услуга. Са Занатском комором Ниша договорили смо да се за незапослене грађане обезбеди едукација и преквалификација. Видећемо да ли ће и колико наши ставови, предлози и одлуке бити обавезујући, јер до сада у граду нисмо имали овакву праксу, каже Душица Давидовић, председавајућа СЕС-а и градска већница (ДС).

Она не прецизира због чега није функционисао безмало седам година, пошто до скоро није била укључена у његов рад, али сматра да је превасходни разлог што „није било јасно“ ко су чланови СЕС-а, односно „који синдикати имају репрезентативност“. Међу послодавцима и синдикалцима, међутим, могу се чути супротне оцене. Они сматрају да није радио пре свега због „немара“ и „незаинтересованости“ Министарства рада и градске власти, због чега годинама нису стизала чак ни формална решења којима би се потврдио статус Савета и његових чланова. „Годинама сам неке људе у Нишу јурио и вукао за рукав. Али, није било политичке воље да Савет профункционише“, објаснио је једном приликом Зоран Стојковић, председник нишке Уније послодаваца.

Ниш је, иначе, најсиромашнији од свих великих градова у Србији, са просечном платом која је нижа од републичке. У граду је армија од 37.000 незапослених, што значи да је стопа незапослености већа од државног просека. Нишлије су неславни „прваци“ у Србији по дуговањима за утрошену електричну енергију, па и друге комуналне услуге. Након већег броја лоших приватизација, које су раднике остављале без посла, у овај град су тек прошле године почели да пристижу први, мада још увек ретки инвеститори, попут Бенетона или Јуре.

Социјални дијалог са „својима“

Градско руководство Ниша недавно је и „сопственим“ радницима показало одсуство воље за дијалогом. Запослени у градској управи штрајковали су месец дана, прекидајући рад на један сат, а 12. марта потпуно су обуставили рад и најавили да би то могли учинити и дуготрајно. Протестовали су и испред кабинета градоначелника Симоновића. Захтевали су да градска власт другачије примени Уредбу Владе која је омогућила да се највећем броју службеника плата смањи и до 25 одсто, а начелницима управа и служби повећа до 30 одсто. Према овој Уредби, запосленима са нижом стручном спремом плата је смањена на 17.000 динара, а начелницима управа и служби нарасла је и до 98.000 динара. Тек крајем марта Симоновићев кабинет саопштио је да ће закључком Градског већа радницима са нижом и средњом стручном спремом, које је Уредба погађала, плате бити повећане за 15 одсто тако што ће бити враћене на ниво пре усвајања Уредбе у децембру прошле године.

Вања Ђаловић и Срђа Кековић о мартовском синдикално-грађанском окупљању у Црној Гори

На наредном протесту биће још већи одзив

Аутор: Ивана Шундић-Миховиловић

Пролеће у Црној Гори ове године је стигло три дана раније. Тако бар верују организатори грађанског протеста у Подгорици - Унија слободних синдиката, Мрежа за афирмацију невладиног сектора (МАНС) и Студентска Унија. Под мотом „Вријеме је“ више хиљада грађана изашло је 18. марта на улице црногорске престонице тражећи јефтинији живот, одговорну власт, независан Универзитет и слободне медије.

Одједи овог другог грађанског протеста у Црној Гори од почетка године су и више него позитивни, тврди за Форум Срђа Кековић, извршни директор Уније слободних синдиката Црне Горе (УССЦГ). Како је истакао, сама чињеница да се, према њиховој процени, на другом протесту окупило између 18 и 20.000 грађана, што је двоструко више него на јануарском протесту, говори о расположењу грађана.

- Протести представљају социјални бунт запослених и грађана због све лошијег економско-социјалног положаја и чињенице да смо, након две деценије корумптивне транзиције, једино ми постали губитници. Најновије неконтролисано поскупљење ионако високе цене горива, које се догодило након другог протеста, и најави поскупљења енормно високе цене електричне енергије, само показују да одговорни у нашој држави немају разумевања за урушени стандард запослених. То је најбоља препорука да се остваре наша очекивања, а то је да ће на наредном протесту, који је све извеснији, бити много већи одзив грађана, поручује Кековић.

Када је реч о евентуалној сарадњи са Савезом самосталних синдиката Црне Горе (ССЦГ), Кековић наводи да у овом тренутку УССЦГ и ССЦГ не деле исте циљеве и вредности, али не искључује могућност да се таква ситуација у будућности промени. Он подсећа да је ССЦГ одбио њихов позив од пре две године да заједно организују Првомајску протестну шетњу, као и позив студената да организују студентско-радничке протесте у децембру прошле године, који је био упућен обема синдикалним централама.

Иначе, констатацију премијера Игора Лукшића након јануарског протеста, да су организатори ушли у политичку зону те да би синдикалци и НВО требали да оснују политичку партију,

Кековић оцењује несмотреном и да се испоставила погрешном, јер није успела да дестабилизује и дезавуише грађане који су се масовно одазвали на мартовски протест. Изјава премијера након 18. марта била је дијаметрално супротна, истиче Кековић, и додаје да је премијер тада рекао да „захтеви грађана кореспондирају са захтевима ЕУ на нашем путу европских интеграција те да су захтеви са протеста мотивишући за владу Црне Горе. Евентуалну могућност политизације „црногорског пролећа“ одбацује и лидерка МАНС Вања Ђаловић, истакавши да је протест општи друштвени фронт, а не нека политичка кампања или нешто што треба да подржи ова или она политичка партија.

- Протесту су подршку пружили и грађани и радници и мислим да не постоји опасност од било какве политизације. То су грађани који траже конкретне промене и тражимо да се власт почне плашити нас, а не да се ми константно плашимо те власти, рекла је Ђаловићева.

Стручна јавност истиче да с обзиром на то да су шансе за раст економије врло мале, не треба очекивати ни раст зарада већ само незадовољство грађана.

- Немамо нове индустрије, нове фабрике, нове услуге. Фактички, Црна Гора данас има мање радних места него што их је имала 1989. И то почиње и завршава сваку причу о црногорској економској стварности, сматра црногорски економски аналитичар Зоран Радуловић.

И статистички подаци, иако не могу верно да искажу реално стање, показују лошу економску слику. Наиме, потрошачка корпа у Црној Гори званично износи близу 800 евра, док је просечна плата готово двоструко мања. Без посла је четвртина становништва, док у неким градовима попут Рожаја, ради свега 15 одсто радно способног становништва. Цене горива су почетком године обориле рекорд, а фебруарски рачун за струју увећан је седам одсто. Ситуацију погоршава и банкрот некадашњих великих фабрика у Никшићу и Подгорици где хиљаде радника остаје без запослења. И због тога синдикални активисти не одустају. Тврде да је сазрело време за масовне протесте. Позивају студенте, пензионере и све грађане Црне Горе да им се придруже.

Копирања „наранџастих“ без крајње намере

Поводом тврдњи у појединим медијима у региону да недавни протести, судећи по слоганима „Вријеме је“, затим сензационалистичкој кореографији „Подигните сатове увис“ и персонализованом кампањи „Вања, Вања“, имају дословно све елементе „наранџастих“ покрета, Кековић не искључује могућност да је било неких копирања, јер су протести нешто ново за све у Црној Гори, али да та копирања нису рађена са било каквом крајњом намером. „Наши протести представљају социјални бунт, тј. захтев за хитним променама у корист грађана, а уколико то Влада није у могућности да уради, тада је сасвим нормално да ћемо захтевати да место уступи другима, који то умеју и знају.“

Синдикатима засад привлачан концепт радничког акционарства, али не и стварање савета запослених у предузећима

„Жути синдикати“ у недрима

Аутор: Гојко Влаовић

Катастрофални резултати приватизације поново су у Србији актуелизовали неке заборављене пројекте попут савета запослених и радничког акционарства. Иако су предвиђени Законом о раду, савети запослених не постоје готово нигде у предузећима у Србији, а о радничком акционарству је почело да се прича поново тек након што су надлежни у Агенцији за приватизацију признали да је систем својинске трансформације лош и да га треба мењати. И док радничко акционарство синдикалци у Србији оберучке прихватају, када је реч о саветима запослених ситуација је сасвим другачија.

Представници синдиката или не верују у могућност формирања таквих тела у Србији или оцењују да је у старту реч о институцијама које за циљ имају опструкцију рада синдиката.

Управо тако мисли и Ранка Савић, председница Асоцијације слободних и независних синдиката.

- Синдикати никако не могу да буду наклоњени институцији савета запослених. Једноставно, концепт тих савета је смишљен како би запослене удаљили од синдиката као аутентичних представника радника у борби за радничка права. Савети запослених су тела која су под контролом пословодства и на чије формирање пословодство има кључни утицај, тако да никако не могу да буду замена за синдикате, односно никако не могу да буду ефикасни у некој заштити права запослених. Управо због тога, та тела нису формирана готово ни у једној фирми у Србији, објашњава наша саговорница и истиче да су синдикалци прихватили да институција савета запослених буде унета у Закон о раду због тога што је то пракса у развијеним земљама.

Када је пак реч о радничком акционарству Савићева истиче да је такав систем својинске трансформације више него пожељан, а нарочито у предузећима која су у стечају, реструктурирању или неким другим проблемима.

- Потребно је да држава спречи пропадање таквих предузећа. То се може остварити на тај начин што би им у првој фази држава помогла да стану на ноге, а потом да их преда на управљање запосленима кроз радничко акционарство. Сматрамо да је то нешто од чега би и држава имала користи, јер се једноставно не назире други начин на који би та предузећа могла да буду приватизована, истиче Ранка Савић.

И Жељко Веселиновић, председник Удружених синдиката Србије „Слога“ истиче да Србија није зрела за увођење савета запослених по фирмама, и да би чак у овом тренутку ти савети имали ретроградну улогу и служили би као средство за борбу против синдикалног организовања.

- Вероватно једини савет запослених који је формиран у Србији јесте онај у фабрици Јура у Рачи. Када је наш синдикат формирао подружницу у том предузећу и када је почело отпуштање радника и наших синдикалних активиста, послодавац је формирао савет запослених на чије чело је постављен пословодству лојалан човек. Другим речима, савет

запослених уместо да штити права радника постао је средство за борбу против синдикалног организовања. С обзиром да је Србија неуређена држава у многим сферама, савети запослених тренутно служе послодавцима као једна врста „жутих синдиката“, наглашава Веселиновић.

Он додаје да су, у принципу, савети потребни и да су се доказали у многим земљама, али је у Србији, да би заиста имали праву улогу, потребно донети низ мера које би омогућиле да се функционисање савета не злоупотребљава од стране послодаваца, мишљења је наш саговорник.

- У првом реду потребно је донети закон о синдикатима који би решио многа спорна питања у Србији. Између осталог, решило би се на прави начин и функционисање савета запослених и спречила њихова злоупотреба. Значи, доношење закона о синдикатима је од насушне потребе, јер је Закон о раду недовољан да би се радничка права у нашој земљи заштитила на адекватан начин - каже Веселиновић.

Он истиче да Удружени синдикати Србије „Слога“ као левичарски оријентисана синдикална централа у потпуности подржавају концепт радничког акционарства, али сматра да у Србији од тога тренутно нема ништа, јер актуелна власт нема намеру да се озбиљно бави тим питањем.

Демагогија и суштина

- Држава је суштински потпуно не заинтересована за радничко акционарство. Међутим, с обзиром да се налазимо у изборној кампањи, политичари из демагошких разлога сада потенцирају то питање. Циљ им је да на тај начин својим изборним листама привуку што већи број гласова. Чим се избори заврше, они радничко акционарство више неће помињати. Од тога ће остати само празно слово на папиру, закључује наш саговорник.

Синдикалне организације у Француској имају све мању подршку

У канцама бирократије и апатије

Аутор: Зоран М. Цвијић

Око 30 милиона радно способних Француза, који желе да се синдикално удруже данас имају на располагању пет великих синдиката и неколико мањих, струковно оријентисаних. Највећи синдикат је ЦГТ (Цонфедератион Генерал ду Траваил - Генерална конфедерација рада), који има око 800.000 чланова. ЦГТ је увек први кад се позива на штрајк, а у преговорима и даље најодлучнији у својим захтевима. До пре неку годину био је чврсто повезан са Комунистичком партијом Француске.

Нешто мање чланова, тек коју хиљаду испод 800.000, има ЦФДТ (Француска Демократска Конфедерација рада). Трећи синдикат по броју чланства ЦГТ-ФО (Генерална конфедерација рада - Радничка снага), са око 300.000 чланова, настао је издвајањем из ЦГТ, још далеке 1948, јер није хтео да буде под скутима Комунистичке партије. ЦФТЦ, са преко 140.000 чланова, задржао је само акроним од свог пуног имена (Цонфедератион Францаисе дес Траваиллеурс Цхретиеннес - Француска конфедерација радника хришћана), јер данас „хришћана“ не звучи савремено, поготову не у синдикалном окружењу. Најзад, пети по броју чланова ЦФЕ - ЦГЦ (Генерална конфедерација руководећег кадра), који окупља само особе на управљачким

местима и оне са факултетским дипломама, има 140.000 чланова. Све укупно са још неколико малих синдиката, Француска данас има око 2,3 милиона синдикално организованих, тек око осам одсто запослених, а првих година после Другог светског рата сваки други запослени био је члан неког синдиката!

Данас су везе синдиката и политичких странака слабе. Странке левице, значајна политичка испомоћ синдикатима су већ дуги низ година подељене. Комунистичка партија (ПЦ) која је била чврст политички ослонац синдикату ЦГТ и често прећутни ЦГТ-ФО, практично више не постоји. Социјалистичка партија (ПС), која је политички заступала захтеве ЦФДТ се приближила центру, те се често налази у раскораку са синдикатом. Бројне анализе указују да су грађани Француске политички збуњени. Анкете показују да ће на председничким изборима, крајем априла и парламентарним у јуну, значајан број грађана дати своје гласове странкама за које нису гласали на претходним изборима 2007. и 2002. Нема сумње многи желе промене, међутим због претходно изневерених нада не знају коме да укажу поверење. Зачуђујуће је да ће екстремно десничарски, многи би рекли фашистички, Национални фронт (ФН) и његова кандидаткиња за председника државе, Марина Ле Пен, добити половину гласова од оних који досад нису никад гласали за ФН! По анализама за ФН, за екстремну десницу ће гласати велики број радника и очајника са дна социјалне лествице, жељних (било какве) промене!

Некадашњој левици која је, да би се изборила за своја права, заустављала земљу штрајковима које су организовали синдикати, остаје нада да ће се недавно формиран Фронт левице (ФГ) претворити у странку. У ФГ су се нашли формално и остаци комуниста (ПЦ), некадашње лево крило социјалиста (ПС), делови анархиста... Некадашњи члан ПС, Жан-Лик Меланшон, који предводи Фронт левице и чији је кандидат на председничком изборима, има све више присталица и очекује се да освоји између 13 и 14 одсто гласова. Успе ли ФГ да формира чврсту страначку структуру, могао би да после скупштинских избора представља значајан политички ослонац синдикатима.

Историчарка Мира Богдановић говори за Форум о синдикатима у Холандији

Герилски штрајк као излаз

Аутор: Лидија Валтнер

Холандија је до шездесетих година била оштро подељено друштво, са непомирљивим супротностима на светоназорној основи. Католици, калвинисти и атеисти (социјалисти и либерали) имали су своје политичке партије и синдикате. Секуларизација временом туши оштрину подела, а бирачи почињу сами одлучивати како ће гласати и којем синдикату ће приступити. А могли су бирати. У Холандији постоје три синдикалне централе: ФНВ, ЦНВ (калвинстичка, одбацује штрајк) и МХП („беле крагне“).

Највећи ФНВ, настао 1981. фузијом социјалистичких и католичких синдиката, организује 19 синдикалних савеза са 1,4 милиона чланова, објашњава за Форум Мира Богдановић, историчарка, синдикалну слику у Холандији. Упитана каква је веза синдиката са политичким партијама и на чему се та веза заснива, она каже да је Холандија позната по својим институцијама преговарања и договарања.

- Дуго је трајало док се формула очувања интегритета друштвеног тела није устоличила 1917. године. Споразум елита вертикално подељеног друштва установио је низ трипартитних органа - држава, послодавци, синдикати - у којима су врхови елита одлучивали о најважнијим друштвеним питањима. Био је то принцип давања уступака и примања компензација - каже Богдановићева. Према њеним речима, Социјалдемократска странка, историјски интимно повезана са својим синдикатом, изгубила је током осамдесетих ранију подршку.

- За десницу су обоје били страх и трепет. Али је за то била потребна моћ. Неолиберална агресија је пореметила уходани образац. Партија рада се у перцепцији својих традиционалних гласача сувише обазирала на интересе капитала, престала бити природни савезник синдиката и запала у кризу. Исто важи за највећи синдикат због нестанка традиционалне базе, индустријског радништва, наводи саговорница Форума.

Синдикат се суочио с проблемом идентитета: нема више хомогеног блока у чије име говори у преговорима са послодавцима и државом и закључује колективне уговоре. Радничка класа је раздробљена по приватном и јавном сектору, бројни примају помоћ за незапослене или су неспособни за рад. На питање како се власт односи према синдикатима, она каже да су синдикати у противречној позицији: са једне стране су део власти, а са друге морају своје чланство штитити од ње.

- Ако закидају чланству, оно их напушта. Синдикална организованост се због тога преполовила (сад тек око 20 одсто). Настала је узбуна. Имајући у виду све промене, ФНВ се крајем прошле године „самоукинуо“ и одлучио да синдикат до овог лета постави на нове темеље разбијањем гломазне организације повратком аутономним секторима и професијама. Надају се да ће спуштањем у базу привући принову на тржишту рада, радништво услужног сектора, друге интересне скупине ван синдиката, подмладити чланство и надићи партикуларни интерес придружених организација. А не рачунају на ослонац у политичким партијама - каже Богдановићева.

Када је реч о штрајковима радника у Холандији и разлозима за штрајкове, она каже да је Холандија захваљујући утврђеној преговарачкој култури, позната по релативној малобројности штрајкова.

- Штрајкови су крајња нужда и батина иза врата. Захтеви се свODE на висину надница и дужину радног времена. С друге стране, Холандија нема закон о штрајковима.

- Чудно звучи, али законска материја у погледу права на штрајк је још увијек неуређена. Судије од случаја до случаја по грађанском законнику одлучују да ли је штрајк оправдан. Холандија је тек 1980. ратификовала Европску социјалну повељу која гарантује право на штрајк. Промене на тржишту рада, распршеност радника, створила је нови модел штрајковања: „герилски штрајк“. Месецима, као сад чистачи, на изабраним местима отказују послушност и боре се за побољшање радних услова, заснивање права на пензију и достојанство, закључује Мира Богдановић.

Конкуренти или савезници

Аутор: Дарко Маринковић

Процес успорене, опструиране, насилно прекидане транзиције у Србији однео је многе жртве, а једна од њих били су и савети запослених. Савети запослених у Србији не постоје, а на прсте једне руке могу са набројати и неуспешни покушаји да се они успоставе. Истини за вољу, у Закону о раду, постоји само једна одредба о могућности, односно праву запослених да оснују савет запослених, али је очигледно да законодавац овом веома значајном институту социјалне демократије није поклатио пажњу.

Напротив, самоуправљачко искуство са радничким саветима, које је имало добре и лоше стране, злоупотребљено је као предмет идеолошке манипулације, у том смислу да су сви они који су говорили о позитивним искуствима радничких савета оптуживани да су „југоносталгичари“, да „жалеле за старим системом“, да су „комуњаре“... Тако се догодило да је неспорна цивилизацијска тековина, која је постојала много раније у теоријским концепцијама угледних мислилаца (Грамши) и у друштвеној пракси, априори одбачена, без објективне процене историјског искуства и перспективе. То нажалост, није била судбина само савета запослених, већ и многих других цивилизацијских тековина савременог доба, у области социјалне правде, солидарности, социјалне демократије, као и институција и правног оквира који то омогућује.

Ипак, историјско искуство, и савремена пракса, пре свега земаља транзиције, али и развијених земаља, које су ове „дечије болести“ политичке и социјалне демократије прележале пре више деценија, потврдило да се савети запослених, као и свака друга, институција социјалне демократије, не може успостављати и функционисати изоловано, као „чардак ни на небу ни на земљи“, већ само у контексту целовите правне регулативе и институција социјалне демократије и политичких, моралних и стручних капацитета социјалних партнера да то преточе у добру друштвену праксу. Другим речима, друштвени смисао афирмације, успостављања и јачања друштвене моћи савета запослених, мора се посматрати у контексту целине права запослених на информисање, консултоване и саодлучивање, што је суштина социјалне демократије и мера успешности свих њених инструмената.

У том смислу је очигледно да би свим актерима индустријских односа у Србији добродошла примена једног педагошког принципа који се зове - утврђивање пређеног градива. Примена ове методе је неопходна да би се сви ови актери суочили са неспорном чињеницом да су савети запослених неспорна цивилизацијска и демократска тековина, и да су успешно положили тест друштвене праксе, између осталог и као фактор повећања мотивације запослених и као незаменљиви чинилац социјалног мира у предузећу и друштву.

Било би логично да синдикати буду иницијатори и главни актери у залагању за целовитије нормативно регулисање и успостављање концепта и праксе савета запослених. Можда је грубо рећи да су синдикати противници савета запослених, али је нелогично и зачуђујуће изостајање сваке иницијативе синдиката на овом плану. Разлог томе се налази и у чињеници да синдикати савете запослених вероватно доживљавају као конкуренцију, као некога ко угрожава њихов положај и рад, односно као да се синдикати и савети запослених међусобно искључују.

Целокупни историјски ток развоја, као и савремена пракса недвосмислено потврђују да такав став нема никаквог основа, нити су заговорници оваквог става икада понудили релевантну аргументацију.

Аутор је професор Мегатренда

Важан тест за будућност синдиката

Искуство земаља са развијеном праксом савета запослених потврђује да тамо где су јаки савети запослених, истовремено су чврсти и синдикати, а најбоље резултате, са становишта одбране интереса запослених постижу када делују комплементарно. Чињеница да се чланови савета запослених бирају на тајним изборима са више кандидата, да се конституишу и функционишу на демократским принципима, може да и послужи као подстицај за јачање унутрашње демократске организације и демократског начина рада у синдикатима. Због тога однос према саветима запослених представља важан тест за будућност синдиката у Србији.

Синдикати последњих година „пустили“ у образовању

Неопходни синдикални „универзитети“

Аутор: Весна Андрић

Ако је судити према броју семинара које највеће синдикалне организације у Србији организују за своје чланове и изјавама синдикалних лидера да посвећују велику пажњу едукацији, ова тема је последњих година ушла у синдикат на велика врата. Безбедност и здравље на раду, мобинг, како успешно преговарати, млади у синдикатима, значај социјалног дијалога - само су неке од тема семинара и радионица за синдикалне активисте. Међутим, иако су овакви догађаји популарни код активиста и чланова, у синдикатима се често чује да су то тек зачеци озбиљнијег оспособљавања и образовања у радничким организацијама и да је последњих година опао интензитет ове специфичне обуке.

Живко Кулић, професор индустријског менаџмента на Мегатренд универзитету сматра и да су синдикати делимично запоставили едукацију и да је то последица економске кризе, али и недостатка свести да је стално образовање неопходно. Он ипак истиче да синдикати показују веће интересовање и да више раде на едукацији него представници власти и послодаваца, којима је, како тврди, такође потребна обука из домена социјалног дијалога, колективног преговарања и мирног решавања радних спорова.

- Ја увек синдикатима понављам реченицу за коју мислим да је кључна: држава има власт, послодавци имају капитал, а запослени немају ништа. Једино оружје којим се могу наоружати су аргументи, а за аргументе је потребно знање. Синдикати морају највише томе да посвете пажњу, ако хоће да буду равноправни партнери у свим облицима сарадње и дијалога са представницима власти и капитала, каже Кулић.

Зоран Ристић, директор Центра за образовање у УГС „Независност“, сматра да се синдикати последњих година много више баве едукацијом својих чланова него раније, али да то још увек није на завидном нивоу, посебно када је реч о младима. „Независност“ има дугу традицију у овој области, а чланство је највише заинтересовано за теме као што су заштита запослених од

отпуштања и дискриминације, безбедност и заштита на раду и значај колективног преговарања.

- Када говоримо о младима у синдикату, финансије нису већи проблем од недовољне свести да треба да се организују у синдикат и да само тако могу да остваре оно чему теже. У синдикатима је генерално старија популација, а наше активности су усмерене ка томе да више активирамо младе и да их подстакнемо да улазе у управљачке структуре синдиката. Покушавамо да привучемо запослене младе људе како бисмо ојачали наше гранске и регионалне структуре и да бисмо обезбедили синдикат који ће у наредном периоду имати значајну улогу на друштвеној сцени, каже Ристић. Едукација чланства данас се углавном своди на семинаре. Бројне синдикалне школе су угашене због недостатка новца, а професор Кулић сматра да би синдикати могли да се повежу са факултетима на којима се изучавају теме које их интересују, или да самостално ангажују стручњаке да држе наставу из тих предмета. Ивица Цветановић, председник Конференције слободних синдиката не крије да је њихов циљ да у догледно време имају такву школу, јер сматра да само образовањем својих чланова могу да се приближе европским синдикатима, у којима је „постигнут такав ниво активности, да кад се донесе одлука да се сутра излази на улице и штрајкује, онда тако и буде“.

- Организујемо семинаре на различитим нивоима, од оних на којима се стичу основна знања о синдикату, до семинара за лидере о актуелним темама као што су синдикати и политика и синдикати и медији. Али мора још много да се ради. У Грчкој постоји Институт за синдикализам и сваки члан синдиката је прошао ту школу, док у Италији таква институција постоји на државном нивоу. И наша држава мора да учествује у прављењу таквог амбијента, указује Цветановић.

Градмир Иванић, шеф Одељења за развој, пројекте и едукацију Савеза самосталних синдиката Србије, каже да том синдикату „никад није био проблем да окупи људе и ангажује квалитетне предаваче, али да није лако покрити трошкове смештаја и боравка учесника, када семинари трају по неколико дана“.

- Бројни програми едукације одржавају се по општинским већима, али и у самосталним синдикатима, који имају специфичне интересе, док централа организује семинаре по неким општијим питањима. Један део семинара финансирају општинска већа или синдикалне организације, али нам помажу и међународни фондови попут Фридрих Еберт фондације и Швајцарске организације за помоћ свету рада, наводи Иванић.

Видљиви ефекти и провере

Наши саговорници тврде да редовно прате ефекте онога што чланови науче и да се то примењују у пракси. Ивица Цветановић наводи да се ефекти семинара који је добро организован и који није сувопаран виде у било којој акцији коју предузму. Градмир Иванић каже да су по питању провере наученог „мало тањи“. Додаје да су последњи пут вршили проверу пре две године и да су били „прилично задовољни“ како су чланови применили своја знања. У „Независности“ тврде да се не ослањају само на упитнике који се попуњавају после сваког семинара, већ да прате и редовно проверавају на који начин су учесници семинара стечена знања искористили.

Председник синдиката на изборној листи

Миланко Бодирога

Градско веће Савеза самосталних синдиката Панчева, са колегама из Опова и Ковачице, тражи оставку првог човека синдиката Војводине, Миодрага Мијатовића, јер је на посланичкој листи коалиције коју предводи ДС

Панчево – Представници самосталних синдиката Панчева, Опова и Ковачице усвојили су једногласно на седници заједничког већа, 29. марта, закључак да се од покрајинске организације тог синдиката затражи хитно сазивање ванредне седнице на којој би се расправљало о опозиву Миодрага Мијатовића, председника Покрајинског већа Самосталног синдиката. У међувремену иницијатива је ојачана и оставком Миланка Бодироге, потпредседника већа СС Војво-

дине. Бодирога је иначе први човек синдиката у Панчеву.

Како за „Политику“ каже Фрања Орешковић, секретар Самосталног синдиката у Панчеву, постоје сазнања да су се иницијативи колега из Панчева, Опова и Ковачице придружила руководства синдиката из још неких војвођанских општина.

До незадовољства које је резултирало иницијативом за смењивање Мијатовића дошло је пошто су објављени спискови кандидата за народне посланике. Установљено је, објашњава Орешковић, да је први човек Самосталног синдиката Војводине високорангиран на листи коалиције коју предводи Демократска странка. На 14. је месту, одмах иза садашњег премијера, Мирка Цветковића. – Ваља знати да је после усаглашавања, Веће Самосталног синдиката Србије, на својој седници 1. марта донело одлуку да Синдикат неће подржати ниједну странку и да самим тим синдикални функционери не учествују у изборној трци. Ово што је учинио Мијатовић супротно је и овој одлуци и основним начелима синдикалног организовања – каже Орешковић.

У Градском већу Самосталног синдиката Панчева кажу да је на истој изборној листи и Славица Савић, секретар Већа Самосталних синдиката Србије, али према незваничним сазнањима, она је због тога поднела оставку на синдикалну функцију.

Орешковић каже да су иницијативу да се Миодраг Мијатовић разреши дужности упутила и два одбора Покрајинског већа Самосталног синдиката, и то пољопривреде и хемије и неметала.

М. Шашић

Фото М. Шашић